

Prije nešto više od mjesec – 20. juna ove godine, Vlada je usvojila Strategiju pametne specijalizacije, čime smo postali prva država, nakon članica Evropske unije, koja je donijela takav dokument. Ministarka nauke Sanja Damjanović u intervjuu Vikend novinama objašnjava da se radi o receptu EU za trasiranje modernog ekonomskog razvoja država baziranog na znanju, koji se oslanja na domaće potencijale i pamet.

Ministarka Damjanović govori o benefitima nedavno završenog HERIC projekta vrijednog 12 miliona, povezivanju akademske zajednice i biznisa, o kapacitetima Crne Gore i mogućnostima da bude konkurentna... Podsjećajući na učešće naše države u programima EU za istraživanje i inovacije – Horizon 2020, COST, EUREKA, na saradnju sa CERN-om i EMBL-om, ističući da ne zapostavljaju ni društvene nauke.

"Postali smo član Evropskog društvenog istraživanja. Imamo našu zajednicu koja pokazuje otvorenost, konkurentnost i rezultat toga je da smo danas zaista na naučnim mapama svijeta. Meni je puno srce kada vidim Crnu Goru na toj mapi. Ne vidite recimo, Sloveniju, ili neku drugu zemlju, a vidite našu državu. Imamo kapacitete, imamo izuzetne pojedince, ali moramo da gradimo izuzetne timove. Ja ovdje, u Ministarstvu nauke, zaista imam izuzetan tim", kaže ministarka Damjanović.

VN: Šta je zapravo Strategija pametne specijalizacije?

DAMJANOVIĆ: Pametna specijalizacija (S3) je inte-

grisano strateško planiranje na nivou regiona EU (uključujući zemlje kandidate) sa ciljem definisanja užih privrednih oblasti u kojima su istraživanje, razvoj i inovacije ključni faktori koji mogu da osiguraju konkurentnost. Zapravo, u pitanju je recept Evropske unije da se trasira moderni razvoj ekonomije baziran na domaćoj pameti i domaćim potencijalima.

To je, najjednostavnije rečeno, prepoznavanje potencijala od kojih ćete, ako ih pametno iskoristite, imati benefite koji će obezbijediti ekonomski napredak. Zašto je to značajno i zašto Evropska unija insistira baš na ovakvom pristupu? Zato što kada imate mala sredstva morate znati kako da ih iskoristite, odnosno gdje ih usmjerite da biste imali pozitivan ekonomski efekat. Ako ta mala sredstva rasporedite na sve oblasti, niko neće biti zadovoljan, niti će se doprinijeti osnovnom cilju – ekonomskom napretku.

VN: Po čemu je još ovaj projekt jedinstven?

DAMJANOVIĆ: Pametna specijalizacija znači i biti prepoznatljiv po proizvodima, uslugama, obrazovnim programima i profesionalcima, znači premostiti granice između tradicionalnih sektora, koristeći moderne tehnologije, naročito digitalizaciju. To znači profilisati budućnost naše privrede kako bi se postigao ekonomski rast, nove privredne djelatnosti i veća zaposlenost. S obzirom da se radi po metodologiji koju je razvila EU, i čije sprovođenje prati, činjenica da Crna Gora ima ovaj dokument znači da su naše

U bazi naše naučne dijaspore je 280 imena

VN: Saradujete li sa našom naučnom dijasporom?

DAMJANOVIĆ: Preko HERIC projekta uspjeli smo da napravimo bazu naše naučne dijaspore u kojoj je sada 280 članova. Veoma nam je bilo bitno da napravimo sponu sa dijasporom, da se povežemo... U konkursima uvijek

naglašavamo da je prednost ukoliko postoji saradnja sa članovima naučne i inovativne dijaspore Crne Gore, što će nam nadam se, postati važna poluga bržeg razvoja društva značajna kod nas.

Takođe, kroz HERIC projekat, zajedno sa Privrednom komorom Crne Gore, proš-

le smo godine u novembru organizovali konferenciju o ekonomiji, pozvali našu dijasporu kojoj je bio posvećen jedan panel, i prosto je nevjeroovatno kako se ta saradnja, nakon tog skupa, pokrenula. Danas imamo i zajedničke projekte u projektu Horizon 2020.

oblasti specijalizacije usaglašene sa prioritetima koje razvija makar nekoliko drugih regiona u EU, odnosno da pripadaju globalno konkurentnim lancima vrijednosti Evropske unije.

VN: Koje su to oblasti koje ste u Strategiji prepoznali kao ključne za ekonomski napredak Crne Gore?

DAMJANOVIĆ: Crna Gora je kao prioritetne oblasti prepoznala održivu poljoprivredu i lanac vrijednosti hrane, održivi zdravstveni turizam,

energiju i održivu životnu sredinu sa tehnološkom podrškom informaciono-komunikacionih tehnologija.

Naša država ima nevjerovatan potencijal kada je u pitanju poljoprivreda. Ona jeste tradicionalna, ali ako je prebacimo na digitalnu, povećaćemo joj konkurentnost i dobiti prave benefite i za državu i za kompanije i pojedince koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom.

Uzmimo, na primjer, Plantaže. Ova kompanija će tek imati koristi od primjene

inovativnih rješenja, kao što je, recimo, pametno navodnjavanje, korišćenje satelitskih podataka, monitoring... Biće u prilici da tačno znaju kada, u kom trenutku, mogu da postignu određenu proizvodnju. Dakle, podrškom

Kroz naučnu saradnju obezbijeđen prvi skener za djecu

VN: Imate vrlo uspješnu saradnju i sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju...

DAMJANOVIĆ: Ta se saradnja već potvrdila kroz nekoliko projekata. Uspjeli smo

da kroz saradnju sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju povučemo sredstva - oko milion eura - a jedan od projekata je CT, odnosno skener za djecu. To će biti prvi takav aparat kod

nas.

Ono što bih posebno istakla, jeste da smo kao Ministarstvo pomogli našoj naučnoj zajednici da učestvuje i koristi krupne međunarodne infrastrukture. Postali

smo punopravni član najvećeg eksperimenta u CERN-u, imamo već tim koji tamo radi, tako da država uz malu kontribuciju može da koristi infrastrukturu koja košta milijarde i milijarde eura.

Zeleni rast i digitalizacija, šansa regiona

VN: Šta su zajedničke prednosti regiona?

DAMJANOVIĆ: Nesumnjivo su to zeleni rast i digitalizacija. Region Jugoistočne Evrope ima ogroman potencijal za obnovljive izvo-

re energije. Činjenica je da fosilnim gorivima nije dug vijek, i da već sada treba da razmišljamo kako da podignemo konkurentnost, kako da se povežemo. Naše Ministarstvo je otvoreno, ima-

mo bilateralnu saradnju sa svim zemljama regiona, sa mnogim državama Evrope... Dakle, vrlo smo otvoreni i imamo odličnu komunikaciju sa ministrima nauke u regionu.

starstva ekonomije, ali je na ovom dokumentu radilo 300 osoba. Uspjeli smo da povežemo sve sektore – biznis, akademski, javni i civilni sektor i jako smo ponosni što je Crna Gora, nakon država članica EU, prva zemlja koja je uspjela da iznese jedan ovakav dokument. Crna Gora je najmanja država u Evropi, suočava se sa velikim brojem izazova – sa malom kritičnom masom, malim apsolutnim brojevima, malim fondovima..., ali upravo zato što smo mali imamo i jedan benefit koji smo ovdje iskoristili – mogućnost brže i lakše komunikacije i bržeg prilagođavanja. Podsjetiću da smo ovu Strategiju, u odnosu na ostale zemlje koje su u procesu pridruživanja EU, posljednji počeli da radimo, i to polovinom 2017. godine. Srbija je, recimo, krenula u ovaj proces 2016.

VN: Šta je sljedeći korak?

DAMJANOVIĆ: Sljedeći korak je formiranje nacionalne strukture koja će imati zadatak da implementira Strategiju što znači da ćemo povezati sva ministarstva, sve resore u Vladi.

Treba imati u vidu još jednu činjenicu, da su države EU veoma otvorene za saradnju i internacionalizaciju.

VN: Prije mjesec dana, nakon sedam godina uspješne realizacije, završen je HERIC projekat („Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost“).

Koji su benefiti ovog projekta kada je nauka u pitanju?

DAMJANOVIĆ: HERIC projekat partnerski su realizovali Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo nauke iz kredita Svjetske banke vrijednosti 12 miliona eura. Prije početka HERIC projekta ulaganje u nauku i istraživanje je bilo znatno manje u odnosu na danas, tako da je HERIC postao dominantan izvor finansiranja naučno-istraživačkih projekata za koje je izdvojeno oko šest miliona eura.

Glavni element reforme

koji je donio HERIC projekat je bilo ciljano finansiranje krupnih projekata, multidisciplinarnih uz učešće privrednog i akademskog sektora i podsticanje komercijalnih aspekata kako bi se obezbijedila njihova održivost.

VN: Šta je sve finansirano kroz HERIC projekat?

DAMJANOVIĆ: Finansiran je, između ostalog, prvi Centar izvrsnosti (BIO-ICT) za koji je izdvojeno više od

tri miliona eura, dodijeljeno je osam krupnih grantova ukupne vrijednosti 2,6 miliona eura, dodatno je rađeno na izgradnji kapaciteta stipendiranjem doktora-nada i postdoktoranada koji su se usavršavali u prestižnim institucijama.

Iz sredstava HERIC-a urađeno je i glavni projekat Naučnotehnološkog parka, koji je osnovala Vlada Crne Gore uz partnerstvo sa UCG.

VN: Dio tog projekta je i HLA laboratorija?

DAMJANOVIĆ: Tako je. Posljednji grant koji je nedavno realizovan bila je HLA laboratorija koja pruža važne analize neophodne za transplantaciju organa. Sve te usluge smo jako skupo plaćali u drugim institucijama, pretežno u Hrvatskoj. Sada smo kroz HLA projekat dobili ne samo laboratoriju sa najsavremenijom opremom, već i obučeni kadar, što je dodatna vrijednost.

To nije sve. Prva faza Strategije pametne specijalizacije u okviru koje je odrađeno mapiranje ekonomskih, inovativnih istraživačkih kapaciteta, finansirana je iz HERIC projekta. Kroz HERIC je počela je da se otvara naša naučna zajednica, tako da danas učestvujemo u velikom broju međunarodnih projekata...

Imajući sve to u vidu, HERIC je, zajedno sa projektom Horizont 2020 bio odskočna daska za naučnoistraživačku zajednicu.

informaciono-komunikacionih tehnologija, otvaraju se nevjerojatne mogućnosti.

Uzmimo primjer Vojvodine koja uspješno kombinuje informatičku tehnologiju i poljoprivredu, što pokazuje izuzetan primjer instituta Biosense.

VN: Koliko je trajala izrada Strategije pametne specijalizacije?

DAMJANOVIĆ: Ovaj proces trajao je dvije godine. Dokument je rađen po metodologiji Evropske unije i sastojao se od različitih faza. Svaku od tih faza pratila je EU, detaljno analizirala i ocjenjivala. Pametna speci-

jalizacija je, kao što sam već kazala, recept EU da se trasira moderan ekonomski razvoj baziran na znanju koji se oslanja na domaće potencijale i domaću pamet. Ovdje se traže oblasti koje imaju potencijal za ekonomski razvoj, ali gdje su inovacije i istraživanje ključni faktori da se podigne konkurentnost. Naravno, prostor prema međunarodnoj saradnji uvijek postoji i uvijek je otvoren.

VN: Ko je sve učestvovao u izradi ovog dokumenta?

DAMJANOVIĆ: Strategiju je koordiniralo Ministarstvo nauke uz pomoć Mini-

STRATEGIJA
PAMETNE
SPECIJALIZACIJE
CRNE GORE
2019 - 2024

Preko strategije do evropskih fondova

VN: Koliko će pametna strategija olakšati pristup fondovima EU? Do sada u tome nijesmo imali baš uspjeha?

DAMJANOVIĆ: Strategija pametne specijalizacije je zapravo krovni dokument ako hoćete da koristite struk-

turne fondove Evropske unije. Ne možete da povučete sredstva iz tih fondova ukoliko projekat nije vezan za Strategiju pametne specijalizacije. Sve druge strategije koje smo donosili i koje imamo treba da budu uvezane u ovaj dokument. Dakle, korist

je višestruka, i to će se vrlo brzo pokazati. Ne radi se samo o strukturnim, nego i o raznim drugim fondovima EU, gdje se mi pojavljujemo i apliciramo, sa ovom Strategijom velika je vjerovatnoća da ćemo uspjeti da povučemo sredstva.